



ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА

РЕЦЕНЗИЯ

Вх. № РА20-904/26.05.2026г.

От: доц. д-р Десислава Бориславова Серафимова, Икономически университет – Варна, катедра „Управление и администрация“; професионално направление „3.7. Администрация и управление“, научна специалност „Социално управление“

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“ в ПН 3.7 „Администрация и управление“, докторска програма „Социално управление“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури за защита на дисертационен труд съгласно Заповед РД-06-92/05.05.2026 г. на Ректора на Икономически университет – Варна

Автор на дисертационния труд: Свитлана Анатолиивна Билан

Тема на дисертационния труд: „СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ НА БИЗНЕСА: КОНЦЕПЦИИ, ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗМИ И ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО“

I. Общо представяне на дисертационния труд съгласно изискванията на чл. 37 и чл. 40, ал. 3 от ППЗРАСРБ

1.1. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е разработен в обем от 311 страници и е структуриран във въведение, три глави, заключение и библиография. Темата на дисертационния труд е актуална и значима както от теоретична, така и от практическа гледна точка, предвид засилващото се значение на социалната отговорност в бизнеса, ESG регулациите и изискванията за устойчиво развитие в съвременната бизнес среда.

Предмет на изследването са процесите на корпоративна и бизнес социална отговорност в рамките на съвременните бизнес екосистеми, развиващи се под влияние на глобални предизвикателства и институционални трансформации. Специален акцент е поставен върху икономиките в посттрансформационен период и бизнес средата в Европейския съюз.

Целта на дисертационния труд е формулирана ясно и е насочена към разработване на интегрирана неинституционална рамка и практически препоръки за формиране, прилагане и мониторинг на механизмите за КСО, като се обоснове влиянието на институционалните системи и отговорните бизнес практики върху националната конкурентоспособност и организационните резултати.

За реализиране на поставената цел авторът формулира система от изследователски задачи, свързани с: теоретична систематизация на концепцията за КСО; анализ на институционалните и културните детерминанти; разработване на механизми и инструменти за прилагане на КСО; изграждане на методологическа рамка за оценка и

мониторинг; количествено моделиране на връзките между устойчивото развитие, ESG факторите и конкурентоспособността; както и формулиране на практически препоръки.

Авторът използва значителен обем специализирана научна литература, международни нормативни документи, бази данни и емпирични източници. Библиографията обхваща класически и съвременни научни публикации в областта на КСО, устойчивото развитие, ESG регулациите, институционалната теория и нефинансовото отчитане.

В дисертационния труд са включени таблици, фигури и аналитични модели, подпомагащи представянето и интерпретацията на изследователските резултати. Използваният интердисциплинарен подход създава възможност за комплексно разглеждане на проблематиката на КСО в съвременната институционална и бизнес среда.

1.2. Съответствие с изискванията на чл. 37 от ППЗРАСРБ

Чл. 37. (1) Дисертационният труд за придобиване на научна степен "доктор на науките" трябва да съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни или научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката.

(2) Дисертационният труд по ал. 1 се подготвя самостоятелно и не може да повтаря буквално темата и значителна част от съдържанието на представения за придобиване на образователна и научна степен "доктор".

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 37, ал. 1 от ППЗРАСРБ, тъй като съдържа теоретични обобщения, методологически постановки и решения на значими научни и научно-приложни проблеми, свързани с корпоративната социална отговорност, ESG регулациите, институционалната среда и механизмите за оценка и мониторинг на устойчивото развитие. Разработката съответства на съвременните научни постижения в разглежданата област и съдържа оригинални авторски постановки, свързани с интегрирането на неoinституционален подход, системи за оценка на корпоративната социална отговорност и анализ на институционалните фактори, влияещи върху организационната конкурентоспособност и устойчивост.

Считам също, че е изпълнено изискването на чл. 37, ал. 2 от ППЗРАСРБ, доколкото представеният дисертационен труд е разработен самостоятелно и не повтаря темата и съдържанието на предходен дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Представената от кандидата Свитлана Билан диплома за ОНС „доктор“ е призната с Решение на ректора на ИУ-Варна №РД26-6/04.05.2026 г. и е издадена от Института по педагогика на НАПН на Украйна по специалност „Теория и методика на обучението по украински език през 2004 г.

1.3. Съответствие с изискванията на чл. 40, ал. 3 от ППЗРАСРБ

Чл. 40. (3) До защита на дисертационен труд се допускат кандидатите за придобиване на научна степен "доктор на науките", които отговарят на съответните минимални национални изисквания.

Представените от кандидата документи и справки показват, че са изпълнени минималните национални изисквания съгласно чл. 26 от ЗРАСРБ и чл. 1а от ППЗРАСРБ за присъждане на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.7 „Администрация и управление“. От представената справка-декларация е видно, че кандидатът покрива и значително надвишава изискуемия минимален брой точки по групите показатели за област на висше образование 3. „Социални, стопански и правни

науки“. Особено впечатление правят резултатите по групи показатели „Г“ и „Д“, свързани с публикационната активност и научното цитиране, които многократно надхвърлят минимално изискуемите стойности. При минимално изискуеми 100 т. и за двете групи показатели, кандидатът Свитлана Билан отчита 351,04 точки за група показатели „Г“ и 13485 точки за група „Д“.

Научната продукция на кандидата включва значителен брой публикации, индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – Scopus и Web of Science, публикувани в реномирани международни научни издания в областта на управлението, устойчивото развитие, институционалната икономика, корпоративната социална отговорност и ESG проблематиката. От представените справки се установява също наличието на значителна международна видимост и разпознаваемост на научните изследвания на кандидата. Към 01.05.2026 г. в базата данни Scopus са отчетени 55 публикации, 899 цитирания без самоцитирания и h-index 18, а в Web of Science – 37 публикации, 543 цитирания без самоцитирания и h-index 13.

Представената декларация за оригиналност удостоверява, че дисертационният труд и публикациите към него са лично дело на кандидата, както и че са спазени изискванията за академична етика и авторско право при използването на научни източници.

Въз основа на представените документи приемам, че са изпълнени изискванията на чл. 40, ал. 3 от ППЗРАСРБ за допускане и участие в процедурата за присъждане на научната степен „доктор на науките“.

II. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд и на автореферата

2.1. Преценка на актуалността и степента на разработеност на изследвания в дисертацията научен проблем

Темата на дисертационния труд е актуална и значима в контекста на съвременните трансформации в бизнес средата, засилващите се регулаторни изисквания по отношение на ESG практиките, устойчивото развитие и социалната отговорност на организациите. Проблематиката за корпоративната социална отговорност придобива все по-съществено значение както в научните изследвания, така и в управленската практика, особено в условията на динамични институционални промени, дигитализация, социални и екологични предизвикателства, както и нарастващи изисквания към нефинансовото отчетане и корпоративната отчетност.

Актуалността на разработката се определя и от необходимостта от интегриран научен подход към изследването на корпоративната социална отговорност, който да обединява икономически, институционални, управленски и социални аспекти на проблема. В този смисъл дисертационният труд надхвърля традиционното разглеждане на КСО като доброволна практика и я интерпретира като елемент на съвременните институционални и управленски механизми за устойчиво развитие и конкурентоспособност.

Следва да се подчертае, че въпреки значителния брой публикации в областта на корпоративната социална отговорност, ESG регулациите и устойчивото управление, все още съществуват редица дискуссионни и недостатъчно разработени въпроси. Някои от тях са свързани с: институционалните механизми за формиране и прилагане на социално отговорни бизнес практики; оценката на въздействието на корпоративната социална отговорност; връзката между ESG факторите, конкурентоспособността и устойчивостта;

както и спецификите на прилагането на тези механизми в различни институционални и икономически среди.

В дисертационния труд тези проблеми са изследвани комплексно чрез използването на интердисциплинарен и неинституционален подход, което позволява формулирането на авторови постановки и модели с добра теоретична и практическа значимост. В този смисъл разработката се характеризира с висока степен на научна актуалност, добра теоретична обосновааност и ясно изразена изследователска значимост.

2.2. Преценка на езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

В структурно отношение дисертацията включва: първа глава, посветена на концептуалната рамка на корпоративната социална отговорност (КСО); втора глава, фокусирана върху механизмите, инструментите и моделите за прилагане на КСО; трета глава, насочена към методологическата и аналитичната подкрепа за оценка и мониторинг на КСО.

Дисертационният труд е разработен в достатъчен обем, който съответства на характера и сложността на изследвания научен проблем. Изложението е логически последователно, структурирано и организирано в съответствие с поставената цел, изследователските задачи и избраната методологическа рамка.

Езикът на изложението се характеризира с академичен стил и висока степен на научна аргументираност. Авторът демонстрира познаване на специализираната научна терминология и съвременните концепции в областта на корпоративната социална отговорност, ESG управлението, институционалната теория и устойчивото развитие. На отделни места изложението е концептуално наситено и съдържа значителна концентрация на теоретични постановки и аналитични конструкции, което повишава сложността на възприемане на част от текста, но това е до голяма степен обусловено от комплексния и интердисциплинарен характер на изследването.

В методологическо отношение дисертационният труд се отличава с използването на богат и разнообразен изследователски инструментариум. Използвани са системен и сравнителен анализ, библиометричен анализ, институционален и неинституционален подход, статистически и иконометрични методи, методи за оценка и мониторинг, индексен анализ.

Използването на широк набор от научноизследователски методи и подходи създава условия за комплексно и многоаспектно изследване на разглежданата проблематика и допринася за повишаване на научната достоверност и аргументираност на направените изводи и обобщения.

2.3. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на изискванията за структура и съдържание, обемът му е 48 страници. Точно представя дисертационния труд в синтезиран вид, както и най-важните резултати от изследването, вкл. постигнатите приноси.

III. Количествена и съдържателна характеристика на представените научни публикации

Кандидатът Свитлана Билан е представила 12 публикации, които са тематично свързани с дисертационния труд. Публикациите са направени в реномирани международни научни издания, вкл. индексирани в Scopus и Web of Science.

В съдържателно отношение представените публикации могат да бъдат обособени в няколко основни тематични направления.

В първата група се включват публикации, посветени на концептуалните и приложните аспекти на *корпоративната социална отговорност, устойчивото развитие и ESG рамките* (напр. №10 и №12). В тях се разглеждат теоретичните основи на КСО, механизмите за оценка на КСО и връзката между социално отговорното управление, устойчивото развитие и организационната ефективност. Предлагат се подходи за интегрирана оценка на КСО, анализират се вътрешните и външните й измерения и се изследва ролята на устойчивото управление в условията на съвременни икономически и институционални трансформации.

Втората тематична област обхваща публикации, свързани с *институционалната среда, социално развитие и междуинституционално взаимодействие* (№9 и №11). В тях се анализират въпроси за институционалните различия и дисбаланси между различни държави, ролята на социалния капитал и социалната инфраструктура, механизмите на междуинституционално сътрудничество и влиянието на институционалната среда върху устойчивото социално и икономическо развитие.

Третото направление включва публикации, свързани с *устойчивото управление на човешките ресурси, конкурентоспособността и факторите на икономическо развитие* (№6 и №8). Те разглеждат въпросите за влиянието на човешкия капитал, иновациите и преките чуждестранни инвестиции върху конкурентоспособността, устойчивите практики за управление на човешките ресурси, адаптацията на организациите към кризисни условия и връзката между устойчивото управление, организационната устойчивост и икономическата ефективност. В част от тях акцентът е върху въздействието на COVID-19 върху организационните практики и необходимостта от развитие на устойчиви управленски модели в условията на висока несигурност.

Четвъртата група публикации са посветени на *устойчивото развитие в контекста на кръговата икономика, зелената инфраструктура и екологичната устойчивост* (№5 и №7). В тях се разглеждат факторите и бариерите пред внедряването на кръговата икономика, ролята на институционалната среда за развитието на устойчиви модели, зелената инфраструктура като инструмент за екологична и социална устойчивост и връзките между устойчивото развитие, климатичните политики и управленските механизми. В тях се демонстрира интердисциплинарен подход и използване на съвременни библиометрични, сравнителни и аналитични методи.

Последната тематична група обхваща публикации, свързани с *етичните аспекти на дигиталната трансформация, изкуствения интелект и новите технологии* (№1, №2 и №3). В тях се анализират етичните измерения, академичното възприемане и доверието в ИИ и трансформацията на бизнес моделите и лидерските практики в условията на дигитализация и платформена икономика. Тези публикации разширяват традиционното разбиране за КСО, като го свързват с проблемите на дигиталната етика, прозрачността, доверието и отговорното управление.

Представените научни публикации имат висока тематична свързаност с дисертационния труд, добра международна видимост и изразен интердисциплинарен характер. Те допълват основните изследователски направления в дисертацията и потвърждават последователния и дългосрочен научноизследователски интерес на кандидата към проблемите на КСО, устойчивото развитие и отговорното управление.

IV. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Приемам изведените в автореферата научни и научно-приложни приноси, като бих ги формулирала по следния начин:

Научно-теоретични приноси

1. Доразвита е теорията за корпоративната социална отговорност чрез прилагане на интегриран и неoinституционален подход, обединяващ икономическите, социалните, екологичните, институционалните и културните измерения на социално отговорното управление.
2. Усъвършенстван е методическият инструментариум за оценка и мониторинг на корпоративната социална отговорност посредством съчетаване на количествени и качествени показатели, интегрални индекси, механизми за нефинансова отчетност и подходи за анализ на репутационния капитал.
3. Задълбочено е изследването на взаимовръзките между институционалната среда, устойчивото развитие и конкурентоспособността на националните икономики чрез сравнителен анализ на държави от Европейския съюз.
4. Доразвито е научното разбиране за ролята на нефинансовата отчетност и ESG механизмите като инструменти за институционализиране на корпоративната социална отговорност, повишаване на прозрачността и ангажиране на заинтересованите страни.
5. Обоснована е тезата за контекстуалната обусловеност на моделите за корпоративна социална отговорност, при която регулаторната среда, културните характеристики, цифровите технологии и кризисните фактори формират различни модели на социално отговорно поведение.

Научно-приложни приноси

1. Предложени са практически подходи за интегриране на корпоративната социална отговорност в организационната стратегия, взаимодействието със заинтересованите страни и системите за нефинансова отчетност.
2. Формулирани са препоръки за усъвършенстване на институционалните механизми за подкрепа на отговорния бизнес, развитието на ESG практиките и стимулирането на партньорството между бизнеса, публичния сектор и гражданското общество.
3. Получените резултати и аналитични модели могат да бъдат използвани при оценка на корпоративната устойчивост, репутацията, качеството на управлението и влиянието на институционалната среда върху дългосрочното развитие на организациите.

V. Констатирано или неконстатирано плагиатство в дисертационния труд

В представения дисертационен труд не са установени данни за плагиатство. Не са констатирани неправомерно заимствани текстове, идеи или научни резултати без необходимото позоваване на използваните източници.

Кандидатът е представил декларация за оригиналност, с която удостоверява, че изложените в дисертационния труд научни резултати, изводи и постижения са резултат от самостоятелно проведени научни изследвания и че са спазени изискванията за академична етика и авторско право.

VI. Критични бележки, препоръки и въпроси към дисертанта

В процеса на предварително обсъждане на дисертационния труд в първичното звено съм правила редица препоръки и бележки, които са отразени в окончателния вариант на разработката. Поради това нямам съществени критични бележки в настоящия вариант.

Във връзка със защитата бих поставила следния **въпрос** към докторанта:

- Кои според Вас са най-съществените предизвикателства пред практическото прилагане и институционализиране на докладването на корпоративната устойчивост и нефинансовата отчетност в държави с различна степен на институционална зрялост и каква според Вас следва да бъде ролята на държавните регулатори в този процес?

VII. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Въз основа на извършената оценка считам, че представеният дисертационен труд представлява завършено, самостоятелно и значимо научно изследване, което отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и на действащите вътрешни правила на ИУ-Варна за присъждане на научната степен „доктор на науките“. Той съдържа съществени теоретични обобщения, методологически постановки и научно-приложни решения по актуален и комплексен научен проблем с висока степен на научна и обществена значимост.

Авторката Свитлана Билан демонстрира високо ниво на научна подготовка и способности за самостоятелно провеждане на научни изследвания. Получените резултати имат значим научно-теоретичен и научно-приложен характер и допринасят за развитието на научното знание в областта на корпоративната социална отговорност и корпоративната устойчивост.

Посочените аргументи ми дават основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и убедено да предложа на уважаемото научно жури да присъди на Свитлана Билан научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.7 „Администрация и управление“.

26.05.2026 г.

Варна

Изготвил рецензията: 

(доц. д-р Д. Св.)

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Маргарита Йорданова Богданова
катедра „Стратегическо планиране“, СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
на дисертационния труд на Свитлана Анатолиивна Билан за придобиване на научна
степен „доктор на науките“

на тема „ Социална отговорност на бизнеса: концепции, институционални
механизми и оценка на въздействието“,

Област на висшето образование: 3. „Социални, стопански и правни науки“
Професионално направление: 3.7. „Администрация и управление“
докторска програма “Социално управление”
към Икономически университет – „Варна“

1. Обща информация

Основание за написването на рецензията е Заповед № РД 06-92/ 05.05.2026 г. на Ректора на ИУ Варна за състава на научно жури и Решение на проведеното първо заседание на научното жури (Протокол 1 от 11.05.2026 г.) за определяне на авторите на рецензии и становища.

При оценката на дисертационния труд, определящи са условията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника на неговото прилагане (ПП ЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна.

2. Общо описание на дисертационния труд

Съгласно изискванията на чл. 37 и от ППЗРАСРБ:

(1) Дисертационният труд за придобиване на научна степен „доктор на науките“ трябва да съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни или научно-приложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката.

(2) Дисертационният труд по ал. 1 се подготвя самостоятелно и не може да повтаря буквално темата и значителна част от съдържанието на представения за придобиване на образователна и научна степен "доктор".

Съгласно Чл. 40. (3) от ППЗРАСРБ до защита на дисертационен труд се допускат кандидатите за придобиване на научна степен "доктор на науките", които отговарят на съответните минимални национални изисквания.

Оценяването на кандидата д-р Свитлана Билан е в съответствие на изброените по-горе изисквания.

Заглавието на дисертацията „Социална отговорност на бизнеса: концепции, институционални механизми и оценка на въздействието“ е ясно формулирано и е в тясна връзка с изследователската теза, предмета, целта, задачите и структурата на изследването. Трудът е с актуална научна тематика и насоченост предвид широките възможности за приложение на

теорията за социалната отговорност на бизнеса. Общото впечатление е за работа с широк обхват, засягаща различни аспекти на интегриране в единна аналитична рамка на икономическите, социалните, екологичните, институционалните и културните измерения на КСО.

Дисертацията е в обем от 311 страници и се състои от въведение, 3 глави, заключение, използвани източници, като списъкът включва 183 заглавия. В подкрепа на изложението са включени 27 фигури и 33 таблици. Приемам, че този обем е достатъчен за обосноваване на авторската теза.

Представени са също Списък с 12 публикации по темата на дисертацията и Автореферат върху дисертационния труд (в обем от 49 страници).

За наличието на образователната и научна степен „доктор“, кандидатът е представил Диплома за ОНС „доктор“, издадена на 10.11.2004 г. от Институт по педагогика на националната академия на педагогическите науки на Украйна, Киев, спец. „Теория и методика на обучението по украински език“, призната с Решение РД26-6/04.05.2026 г. на ректора на ИУ Варна за признаване на ОНС „доктор“.

Изпълнението на минималните национални изисквания по групите показатели за Област 3. „Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление: 3.7. „Администрация и управление“, са както следва:

Таблица 1

Изпълнение на минималните национални изисквания

Група показатели	Съдържание	Доктор на науките	Представени от кандидата
А	Показател 1	50	50
Б	Показател 2	100	100
В	Показател 3	-	-
Г	Сума от показателите от 4 до 10	100	351,04
Д	Сума от показателите от 11 до 13	100	13485
Е	Сума от показателите от 14 до края	-	

За група Г кандидатът е представил списък от 54 публикации в научни издания в реферирани и индексирани в световно известни бази данни (Scopus, Web of Science) и една публикувана глава от монография.

За група Д авторът е представил справка за 899 цитирания (без самоцитирания) в Scopus и 543 цитирания (без самоцитирания) в Web of Science, наукометричното изражение на които е 13485 точки. H-index е съответно 18 и 13 в двете бази данни с научни публикации. Този забележителен успех недвусмислено показва, че минималните количествени показатели на ИУ Варна за придобиване на научната степен „доктор на науките“ са преизпълнени многократно.

Кандидатът декларира, че 1) представената информация във връзка с участие в конкурс за научна степен е достоверна, 2) представеният дисертационен и публикации към него са нейно лично дело, 3) е спазила изискванията за авторско право по отношение на използваните източници и 4) представените научни публикации за участие в конкурса не повтарят публикации представени от нея в предходни конкурси за академични длъжности или процедури по придобиване на Образователна и научна степен (ОНС) и/или научна степен (НС) по ЗРАСРБ.

Следователно са спазени изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника на неговото прилагане (ПП ЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд и мнение относно коректността на автореферата на дисертацията.

Структурата и съдържанието на представения дисертационен труд на Свитлана Билан демонстрират висока степен на теоретична зрялост и практическа приложимост. Работата е организирана в три глави, които обхващат последователно еволюцията на концепцията, методологията за нейното прилагане и съвременните инструменти за мониторинг и оценка.

Целта на изследването е двузвенна, но свързана: 1) разработване на цялостна теоретико-методологична рамка и практически препоръки за формиране, внедряване и мониторинг на системи за социална отговорност на бизнеса и 2) обосноваване на взаимовръзката между отговорните бизнес практики, конкурентоспособността на организациите и параметрите на устойчивото развитие в условията на институционална трансформация.

Намирам, че така формулираните цели, обект, предмет на изследването и дефинираните 8 задачи за **правилно формулирани** и предоставят достатъчно възможности за изводи и препоръки.

Научната теза гласи, че *социалната отговорност на бизнеса представлява институционално обусловен и организационно интегриран стратегически механизъм, чрез който предприятията трансформират взаимодействието си със заинтересованите страни в устойчиви конкурентни предимства*. По-нататък авторът обосновава как да се постигне ефективност на този механизъм, а именно – *тя зависи от взаимодействието между качеството на институционалната среда, вътрешните корпоративни политики и механизми за управление, инструментите за нефинансова отчетност и репутационния капитал*.

За проверка на формулираната теза са изведени **девет изследователски хипотези**, структурирани в логиката на прехода от макроинституционално ниво към организационни механизми и резултати. За емпиричната проверка на тези хипотези е разработена схема за операционализиране, като са предложени подходящи индикатори за трансформирането на теоретичните конструкти в решения на системно и организационно равнище.

Добре обосновани са теоретико-методологически основи, които залагат на неoinституционалния подход, в съчетание с теорията за заинтересованите страни, теорията за корпоративната репутация, ресурсният подход към фирмата, както и съвременните концепции за устойчиво развитие.

Методологията на изследването е смесена, като обхваща качествени и количествени методи, вкл. мрежова визуализация с помощта на VOSviewer; корелационен и регресионен анализ за установяване на връзки между показателите за социална отговорност, устойчиво развитие и конкурентоспособност; анализ на международни композитни индекси, сред които Индекс за глобална конкурентоспособност, Индекс на постигане на целите на устойчиво развитие, (SDG) Index, Индекс на човешкото развитие, Глобален иновационен индекс, Световен индекс на щастието и Индекс на екологичните показатели.

Дисертацията е структурирана по начин, който позволява последователно преминаване от абстрактни теоретични дебати към конкретно количествено моделиране.

- Глава 1 установява концептуалната рамка, като дефинира корпоративната социална отговорност (КСО) не просто като филантропия, а като стратегически императив, вграден в неoinституционалната теория.
- Глава 2 предлага методологически дизайн за формиране на механизми за КСО, като включва иновативно иконометрично моделиране на връзката между устойчивото развитие и националната конкурентоспособност.

- Глава 3 се фокусира върху аналитични въпроси на оценката и мониторинга на КСО, разглеждайки дигитализацията (AI, блокчейн), ESG показателите и нефинансовото отчитане (CSRD) като двигатели на прозрачността.

Дисертационният труд е в пълен унисон със съвременните постижения в науката. Освен, че се използва библиометрично картографиране (VOSviewer), за да реконструира интелектуалната структура на изследванията по темата, се анализира също и влиянието на екзогенни шокове (COVID-19 и войната в Украйна) върху архитектурата на корпоративното управление.

Можем да обобщим, че дисертацията представлява значителен и оригинален принос, тъй като успява да превърне нормативните очаквания за социална отговорност в измерими управленски модели, приложими в динамична и нестабилна институционална среда.

4. Количествена и съдържателна характеристика на представените научни публикации,

Общият брой на представените публикации (извън дисертационния труд) е 12. Всички те са публикувани през периода 2019 – 2026 г. и засягат актуални проблеми, свързани с предмета на дисертационния труд.

За осъществяване на изследванията са генерирани големи масиви от първични данни – например проведено анкетно изследване сред 637 респонденти - университетски служители относно AI, допитване до 385 туристи в Армения, анализ на 105 социални организации в Литва. Забележителен е представеният библиометричен преглед на 716 научни статии за кръговата икономика.

Трудовете имат широк географски обхват, включващ Украйна, страните от ЕС-28, Армения, Литва, а също и развиващите се пазари като Казахстан, Индия и Китай.

Научното съдържание е структурирано около четири основни стълба:

- 1) **Корпоративна социална отговорност и лидерство.** Публикациите изследват еволюцията на КСО от 50-те години на миналия век до днес, като предлагат интегрални индекси за оценка на ефективността в хранителната индустрия и модели за диверсификация на сервисната архитектура в електронната търговия. Подчертава се ролята на етичното бизнес лидерство като модератор на финансовите резултати.
- 2) **Изкуствен интелект и етика.** Значителна част от материалите анализират когнитивните и етичните възприятия за генеративния AI (GenAI). Изследва се консистентността на големите езикови модели (LLM) по отношение на етични категории като справедливост и безпристрастност, както и влиянието на AI върху академичната почтеност.
- 3) **Устойчиво развитие и кръгова икономика.** Анализира се внедряването на принципите на кръговата икономика в нововъзникващите пазари, като са идентифицирани бариери, например липсата на инфраструктура и ниската екологична осведоменост. Също така се изследват нагласите на туристите към Целите за устойчиво развитие (SDGs) и някои институционални пропуски в социалния сектор.
- 4) **Конкурентоспособност и институционално развитие.** Публикациите доказват връзката между иновациите, преките чуждестранни инвестиции, човешкия капитал и националната конкурентоспособност в рамките на ЕС. Разглежда се и значението на междуинституционалното сътрудничество за качеството на социалните услуги.

Обща черта на публикациите е добрата аргументация на предизвикателствата в посочените направления, тяхното теоретично обобщение и най-вече предложените практически приложими модели за управление на етично и устойчиво бизнес поведение в условията на глобални макрошокове.

5. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд и останалите научни публикации по процедурата.

Приемам изцяло приносите, формулирани в автореферата на дисертационния труд. Те са структурирани в две групи – научно-теоретични и научноприложни приноси. Позволявам си да разширя този списък и да обогатя приносите като добавя и някои допълнителни постижения, забелязани в останалите научни публикации.

А. Научни (теоретични) приноси

Тези приноси разширяват концептуалната рамка на корпоративната социална отговорност (КСО) и институционалната икономика:

1) Интегрирана неинституционална рамка: Авторът разработва кохерентен аналитичен модел, който свързва макрониво (национални системи за устойчиво развитие), мезониво (публично-частни партньорства) и микрониво (фирмени практики), преодолявайки фрагментацията в съществуващата литература.

2) Направена е концептуализация на понятието „устойчивост на системите за КСО“. Въвежда се оригинално разбиране за устойчивост на КСО, включващо абсорбтивна, адаптивна и трансформативна способност на организациите да реагират на екзогенни шокове като пандемии и военни конфликти.

3) Разработен е еволюционен модел на стратегическата КСО, теоретично е обоснована трансформацията на КСО от периферна ad hoc филантропия към „стратегически императив“, който интегрира икономически, етични и обществени съображения в ядрото на корпоративното управление.

4) Предложена е когнитивна и етична оценка на ИИ. В публикациите се коментира новаторско разграничение между когнитивна (функционална) и етична оценка на технологиите с изкуствен интелект в образователната и бизнес среда.

Авторът доказва, че тези две измерения са фрагментирани и слабо свързани, т.е. хората могат едновременно да признават високата функционална полезност на ИИ (когнитивна оценка), но да остават силно скептични и загрижени за неговите морални последици (етична оценка). В образователната сфера например, опасенията за академичната почтеност са най-силно изразени, като доверието в точността на ИИ остава ниско.

Б. Научно-приложни (практически) приноси

Тези приноси предлагат конкретни инструменти и модели за решаване на значими икономически проблеми:

1) Иконометрично моделиране на конкурентоспособността. Чрез регресионен анализ по метода на най-малките квадрати (OLS) за 27 държави членки на ЕС е доказано, че националните системи за устойчиво развитие, които комбинират социални, икономически и екологични измерения, обясняват близо 80% от вариацията в макроикономическата конкурентоспособност (индекс на IMD). Това решение потвърждава, че КСО и конкурентоспособността се подсилват взаимно.

2) Интерпретативна типология на държавите от ЕС. Разработена е оригинална интерпретативна рамка за клъстериране, която групира държавите в пет категории (лидери в иновациите и благосъстоянието“, „институционални реформатори“, „държави с фокус върху човешкия капитал“, „акселератори на целите за устойчиво развитие“ и „малки, но силно диверсифицирани икономики“) и предлага диференцирани стратегически приоритети за КСО за всяка група.

3) Дигитализация на ESG мониторинга. Представени са дигитални решения за използване на изкуствен интелект и блокчейн (например за проследяване на замърсяващи емисии от Score 3 и осигуряване на прозрачност по веригата на доставки), което съответства на най-новите изисквания на Директивата за корпоративно отчитане на устойчивостта (CSRD).

4) Методология за оценка на институционалните пропуски (IDGSS). Създаден е иконометричен модел за измерване на дефицитите в социалния сектор (социален капитал, инфраструктура и сигурност) в международен контекст.

5) Интегрален индекс за КСО в хранителната индустрия: Предложен е модел за оценка на ефективността на КСО, тестван върху украински предприятия, който отчита специфичните секторни рискове.

Смятам, че научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд на Свитлана Билан и съпътстващите публикации представляват цялостен и оригинален комплекс от знания, интегриращ икономическа теория, етика и съвременни технологични решения.

6. Констатирано или неконстатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата

Съгласно приложената декларация от автора, всички достижения в дисертационния труд са дело на кандидата. Използваните източници са цитирани коректно. Смятам, че е спазена академичната етика също и в представените за рецензиране публикации.

7. Критични бележки и препоръки

Нямам сериозни критични бележки. Трудът е достатъчно стойностен и консистентен. Все пак за да съдействам за още по-добри резултати, имам предложение във връзка с регресионния модел.

В модела променливата Х6 (екологични показатели) не достига статистическа значимост ($p=0,21$). Според автора това показва, че връзката между екологичните показатели и конкурентоспособността може да е по-непряка, опосредствана чрез иновации (зелени технологии) и институционално качество (екологична политика), или че може да е необходимо допълнително време, за да се превърнат инвестициите в околната среда в измерими конкурентни предимства.

Предложението ми към д-р Билан е да изследва нелинейни зависимости или прагови ефекти. Възможно е екологичните инвестиции да започват да влияят положително на конкурентоспособността само след достигане на определено ниво на икономическо развитие.

8. Въпроси към дисертанта

Имам един въпрос относно концепцията за устойчивост на системите за КСО.

Във Вашия труд дефинирате „устойчивост на КСО“ чрез три групи способности: абсорбтивна, адаптивна и трансформативна. Като се има предвид специфичният контекст на икономиките в преход и екзогенните шокове от войната в Украйна, какви са основните институционални фактори, които биха позволили на малките и средните предприятия (МСП) да преминат от чисто адаптивна устойчивост (корекция на процедурите) към трансформативна устойчивост, която предефинира самата роля на бизнеса в обществото?

9. Заключение

Общото ми становище е, че авторът е разработил дисертация, която има ясно формулиран проблем, цел и задачи, предполагащи научно изследване. Дисертацията е доказателство, че д-р Свитлана Билан познава научната литература и научните постижения в тази научна област, открила е нерешените или частично решените проблеми, систематизирала и осмислила е критично съществуващите тези и е заела аргументирана позиция, правилно е интерпретирала резултатите от научното изследване, оформила ги е и ги е представила разбираемо и логично.

Смятам, че дисертационният труд съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни или научно-приложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката. По тази причина давам своята подкрепа за положителна оценка на дисертационния труд на д-р Свитлана Билан, за придобиване на научната степен „Доктор на науките“ по Професионално направление: 3.7. „Администрация и управление“, докторска програма “Социално управление” към Икономически университет – Варна.

26.05.2026 г.

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

Рецензент:


Проф. д-р Маргарита Богданова

РЕЦЕНЗИЯ

Вх. № ФД20-900/26.05.2026г.

По процедура за присъждане на научна степен „доктор на науките“
по обявена процедура от Икономически университет – Варна,
Научна специалност „Социално управление“,
Професионално направление: 3.7 Администрация и управление, докторска програма
„Социално управление“

1. Обща информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Велислава Николаева, ВСУ „Ч. Храбър“

Основание за написване на рецензията: Заповед на Ректора на ИУ-Варна № РД 06-92/05.05.2026 г.

Автор на дисертационния труд: Свитлана Билан

Тема на дисертационния труд: Социална отговорност на бизнеса: концепции, институционални механизми и оценка на въздействието

2. Данни за дисертанта

Кандидатът за научна степен „доктор на науките“ Свитлана Билан е доцент в катедрата по хуманитарни и социални науки във факултета по мениджмънт на Жешовски технологичен университет, в Република Полша и изследовател (научен сътрудник) в факултета по икономика на университета „Сечени Ищван“, в Дьор, Унгария.

От 2003 г. е доктор по педагогика, а от 2022 г. е доцент. Нейният професионален път е свързан с преподавателска и изследователска дейност в университети в Полша, Украйна и Унгария. Научните и интереси са в областта на корпоративната социална отговорност, миграционните изследвания и пазара на труда, финансовата грамотност и образованието.

Представен е документ за признаване на образователна и научна степен „доктор“ в съответствие с изискванията на българското законодателство, както и документи, удостоверяващи, че кандидатът отговоря на минималните национални изисквания за участие в процедура за придобиване на научна степен „доктор на науките“.

Процедурата се провежда на основание чл. 13 (1) от Закона за развитие на академичния състав в република България, чл. 40 (2) от правилника за неговото прилагане, чл. 68 (2) от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна и решение на факултетния съвет на факултет „Управление“, протокол № 34 от 29.04.2026 г.

3. Обща характеристика на дисертационния труд

Обем на дисертационния труд:	311 страници.
Структура на дисертационния труд:	Въведение; три глави с по три параграфа; заключение; списък с използвана литература. Първа глава – 130 стр., втора глава – 74 стр., трета глава – 62 стр.
Библиографска справка към представения дисертационния труд:	Общ брой използвани източници – 183, от тях на книжен носител 120 и 63 електронни.
Актуалност, предмет, обект, цел и задачи на дисертационния труд:	Да (актуалността е по-ясно открояна в автореферата).
Заявена авторова теза:	Да. Формулирана авторова теза и 9 хипотези.
Заявен изследователски проблем:	Да
Посочени методология и методика на дисертационното изследване:	Да
Посочени ограничителни условия на дисертационното изследване:	Да
Посочени приноси на дисертационния труд и решения на значими научни и приложни проблеми:	Да
Стилова, лексикална и техническа характеристика на текста:	На добро ниво

Уводът на дисертационния труд съдържа всички необходими реквизити за разработка от такъв характер. Актуалността на темата е подробно аргументирана като са систематизирани основни, според автора, причини за изследване на корпоративната социална отговорност. Като такива са посочени:

- Промяната в начина на оценяване на бизнес ефективността.
- Промяната в обществените нагласи, според която бизнеса е и икономически субект, и пълноправен участник в общественото развитие. По този корпоративната социална отговорност е „институционален механизъм за съгласуване на частния икономически интерес с целите на устойчивото развитие и общественото благо“.
- За страните с посттрансформационна икономика ролята на корпоративната социалната отговорност е мярка за стабилност и устойчиво развитие. Именно с това се аргументира необходимостта нейното изучаване да е според принципите

на неoinституционалния подход, за да се обясни „защо еднакви по форма практики в различни страни дават различни резултати, както и защо механичното пренасяне на модели, формирани в зрели пазарни икономики, не винаги е ефективно за преходните общества“.

- Наличието на регулаторни промени, които превръщат корпоративната социална отговорност (Corporate Social Responsibility, CSR), от предимно доброволна инициатива, във все по-строга институционализирана изискване.

Целта на дисертационния труд е да се разработи „цялостна теоретико-методологична рамка и практически препоръки за формиране, внедряване и мониторинг на системи за социална отговорност на бизнеса, разбирани като интегрирани организационни механизми, политики, процедури, инструменти и практики, чрез които предприятията институционализират отговорното поведение, както и обосноваване на взаимовръзката между отговорните бизнес практики, конкурентоспособността на организациите и параметрите на устойчивото развитие в условията на институционална трансформация.“

Към така заявената цел са формулирани 8 задачи, реализацията на които води до нейното изпълнение и които са ясно разпознаваеми в структурата и съдържанието на разработката, а именно; концептуалните основи и еволюцията на корпоративната социална отговорност; изясняването на понятийния апарат по разглеждана проблематика; синтез и анализ на влияещите фактори в различните национални контексти; систематизиране на механизмите и инструментите за реализация на корпоративната социална отговорност; обосноваване на системата за оценка на ефективността, влиянието и развитието на корпоративната социална отговорност (CSR) и бизнеса и генериране на иконометрични модели за оценка на връзките между степента на развитие на CSR, институционалната среда и ключови показатели за бизнеса; оценка на „ролята на нефинансовата отчетност като инструмент за прозрачност, отчетност и институционализация на социалната отговорност на бизнеса“; да се идентифицират спецификите при адаптирането на CSR към различни кризисни условия и да се синтезират препоръки към различните контактни аудитории.

Обект на дисертационния труд „са процесите на социална отговорност на бизнеса в съвременните бизнес екосистеми, които еволюират под влиянието на глобални предизвикателства и институционални трансформации.“ За предмет на разработката са определени „изследването на теоретичните основи, институционалните механизми, методиките за оценка и стратегическите инструменти за внедряване и мониторинг на социалната отговорност на бизнеса, разгледани през призмата на тяхното влияние върху конкурентоспособността на организациите и устойчивото развитие.“

Защитаваната теза в дисертационния труд е, че „социалната отговорност на бизнеса представлява институционално обусловен и организационно интегриран стратегически механизъм, чрез който предприятията трансформират взаимодействието си със заинтересованите страни в устойчиви конкурентни предимства.

Проверката на формулираната теза е заявена през девет изследователски хипотези, по време на „прехода от макроинституционално ниво към организационни механизми и резултати“, които в хода на разработката са потвърдени.

Методологията на дисертационното изследване включва различни количествени и качествени анализи. Използвани са: „библиометричен анализ на публикации по проблематиката на КСО в базите данни Scopus и Web of Science за периода 1982–2023 г. с мрежова визуализация с помощта на VOSviewer; корелационен и регресионен анализ за установяване на връзки между показателите за социална отговорност, устойчиво развитие и конкурентоспособност; анализ на международни композитни индекси, сред които Global Competitiveness Index, SDG Index, Human Development Index, Global Innovation Index, World Happiness Score и Environmental Performance Index; систематичен анализ на литература; сравнителен институционален анализ на моделите на социална отговорност на бизнеса; казусен анализ на корпоративни практики и кризисна адаптация; съдържателен анализ на международните стандарти и нормативно-регулаторните документи в сферата на нефинансовото отчетане и корпоративната отговорност“.

В първа глава са изведени и критично анализирани теоретичния фундамент и институционалните основи на корпоративната социална отговорност. Изследвани са културните и институционалните фактори като обуславят социалните очаквания към фирмите в различните страни. Коментирано и критично анализирано е взаимодействието между държавата, бизнеса и обществото при изграждането и развитието на корпоративната социална отговорност.

Във втора глава д-р Билан подробно и задълбочено изследва корпоративната социална отговорност на институционално и бизнес равнище, като във фокуса на изследователския интерес попадат механизмите, инструментите и моделите за нейното разработване и реализиране. Предложен е иновативен подход за оценка, който интегрира система от външни и вътрешни, качествени и количествени показатели.

Трета глава е посветена на практическото приложение на предложената във Втора глава методика за оценка на корпоративната социална отговорност, както и на нефинансовата отчетност, която Свиглана Билан заявява и аргументира като двигател на прозрачността и развитието на корпоративната социална отговорност.

Общото ми впечатление от предложения дисертационен труд, че той се отличава с изключително голям теоретичен и аналитичен обхват и значима методологична издръжаност, които показват академичната зрялост на автора.

Използвания интердисциплинарен подход разкрива корпоративната социална отговорност не само като фирмен инструмент за формиране на имидж и постигане на устойчиво развитие, а като специфичен социален феномен, предполагащ колаборация между бизнес, държава и общество.

Авторефератът е с обем от 50 страници (реални 49). Той вярно и коректно отразява съдържанието на дисертационния труд. В него са отразени всички структурни елементи от

увода на дисертационния труд, изяснено е авторовото разбиране за ключови за разработката понятия, целта, задачите, обекта, предмета, методологията, тезата и хипотезите. Посочени са ограничителните условия на дисертационния труд. Синтезирана е научната новост на дисертационния труд, като подробно са изяснени всички приноси моменти на разработката. Текстовете на автореферата по категоричен начин затвърждават общото ми положително впечатление от качествата на дисертационния труд като разработка със значима научна стойност.

Текстовете на дисертацията и на автореферата са авторски.

4. Публикации и участие в научни форуми

За участие в процедурата за присъждане на образователна и научна степен „доктор на науките“ Свитлана Билан е представила справка за изпълнение на минималните национални изисквания, от която е видно, че тя многократно преизпълнява изискванията по Раздели Г и Д (повече от 3 пъти и повече от 13 пъти).

За мен това е безспорно основание да приема, че кандидатът изцяло отговаря на минималните национални изисквания на българското законодателство за присъждане на образователна и научна степен „доктор на науките“.

Приложените текстове на публикациите по темата на дисертационния труд пряко или косвено кореспондират с заявеното научно и приложно поле на автора, а посочена справка за публикационната дейност на Свитлана Билан показва не само широкия спектър на изследователските и интереси, но и включва повече от 50 статии в реферирани и индексирани бази данни. Факт е, че някои от публикациите са с по-конкретен фокус върху конкурентоспособността, икономиката, в това число – кръговата икономика и изкуствения интелект, но приемам това като още едно доказателство за научния потенциал и качества на изследовател на автора на дисертационния труд.

5. Научни и научно-приложните приноси в дисертационния труд

В съответствие с нормативните изисквания чл. 37. на Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в Република България (ППЗРАСРБ) смятам, че представения дисертационен труд съдържа необходимите теоретични обобщения и решения на важни научни и научноприложни проблеми и могат да се приемат за значим и оригинален принос в науката.

Приемам за научната новост в дисертационния труд представената система от взаимно обуславящи се теоретични, методически и емпирични изследвания и генерираните от тях резултати, които представят корпоративната социална отговорност на бизнеса като стратегически инструмент за устойчиво развитие. В нея умело са анализирани и интегрирани икономическите, социалните, екологичните, институционалните и културните специфики на корпоративната социална отговорност. Доказано е, че различните регулаторни механизми, културните специфики, възприетите управленски практики,

цифровизацията и наличието на кризи създават среда, която моделира пряко корпоративната социална отговорност.

Приемам предложената система за диагностика, оценка и развитие на корпоративната социална отговорност като дву-компонентна и обогатяваща теоретичното знание, от една страна с предложената неинституционална рамка за разработване, оценка и анализ на корпоративната социална отговорност и от друга: с научно-приложния компонент, който е свързан с приложението в практиката на предложения инструментариум посредством синтезираните изводи и препоръки. Така убедено може да се посочи, че е налице усъвършенстване на инструментариума за оценка на ефективността на корпоративната социална отговорност, като умело и подходящо са съчетани различни количествени и качествени показатели, които не само подпомагат развитието на бизнеса, но са и свързани с макроикономически показатели за развитието.

По категоричен начин е разкрита връзката между качеството на националната институционална среда, конкурентоспособността на националните икономики и устойчивото развитие на бизнес, икономика и общество.

Теоретично и приложно развитие намира нефинансовата отчетност като инструмент за институционализиране на корпоративната социалната отговорност, както и необходимостта от ангажиране на заинтересованите страни в оценката и развитието на корпоративната отговорност.

Аргументирана е ролята на корпоративния имидж като двустранен механизъм, съставен от ефективни практики в областта на корпоративната социална отговорност от една страна, и възприемането му като ресурс подпомагащ организацията при разработването и реализацията на стратегии за отговорно поведение.

Синтезирани и аргументирани са подходи за управление, развитие и интегриране на корпоративната социална отговорност в стратегиите и стратегическото управление на бизнес организацията и взаимоотношенията им с външните контактни аудитории.

Дисертационният труд съдържа изводи и препоръки, които успешно могат подпомогнат националните регулаторни органи за подобряване на институционалната среда и партньорството между Държава и бизнес в областта на социалната отговорност и устойчивото развитие.

Безспорно, резултатите от дисертационното изследване могат да бъдат полезни и за други изследователи и анализатори, както и приложени в образователния процес, посредством актуализиране на планове, програми и учебно съдържание, свързани с темата на дисертационния труд.

В своя дисертационен труд Свиглана Билан формулира 6 научно теоретични и 3 научно-приложни приноса, които приемам за изцяло авторски и в пълно съответствие с изискванията за придобиване на научна степен „доктор на науките“.

6. Препоръки и критични бележки

В разработката има технически неточности, които могат да се обяснят с това, че това не е езика, на който е разработен труда. Вероятно това е и причината на места текста да е стилово усложнен за възприемане.

Обемът на трите глави би могъл да бъде по-добре балансиран. Първа глава е почти два пъти по-голяма от другите две.

Препоръчвам на автора в последващите свои разработки за корпоративната социална отговорност да изследва доколко „заявената“ от фирмите корпоративна социална отговорност е „нагласена“ към обществените и нормативни изисквания, без обаче да дава реални резултати.

Дадените от мен бележки и препоръки по никакъв начин не намаляват качеството на предложения дисертационен труд и високата ми оценка за него.

Препоръчвам на д-р Свитлана Билан да продължи изследванията си в областта на корпоративната социална отговорност, да популяризира резултати от тях и да ги направи достояние на заинтересованите от тях страни.

7. Въпроси към дисертанта

1. Кои са функциите и предизвикателствата пред публичния сектор за изграждането и утвърждаването на добри практики за корпоративна социална отговорност в контекста на устойчивото развитие?

2. Какво е влиянието на културните различия и институционални специфики на бизнеса при възприемането и демонстрирането на социална отговорност в отделните държави?

8. Заключение

Отчитайки безспорните предимства на предложения дисертационен труд, който има характер на завършено и стойностно научно изследване, с абсолютна убеденост предлагам на членовете на научното жури да присъдят на д-р Свитлана Билан научна степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, докторска програма „Социално управление“.

Изготвил:

(проф. д-р Велислава

Velislava
Nikolaeva
Kostova

Digitally signed by
Velislava Nikolaeva Kostova
Date: 2026.05.24
08:51:09 +03'00'

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679